Форма № Н-3.04а

Міністерство освіти і науки України
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Декан факультету іноземних мов
(назва факультету)

доц. Дзіковська Л.М.
(прізвище, ініціали)

(підпис)

«31» 08 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

Риторика
(назва навчальної дисципліни)

освітнього ступеня **бакалавр**
(назва освітнього рівня)

галузі знань 01 Освіта/Педагогіка; 24 Сфера обслуговування; 02 Культура і мистецтво; 07 Управління та адміністрування
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 014 Середня освіта (трудове навчання та технології; інформатика); 242 Туризм; 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа; 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
(код і назва спеціальності)

Шифр за навчальним планом ЗВД 1.16

Ізмаїл – 2017

Розробники програми: к. пед. н., доц. Глущук С.В.

Затверджено на засіданні кафедри
загального мовознавства, слов'янських мов та світової літератури
(назва кафедри)

«30» серпня 2018 року, протокол № 1

Завідувач кафедри _____ проф. Шевчук Т.С.
(підпис) (прізвище, ініціали)

І. Опис дисципліни

<table>
<tr><th rowspan="2">Найменування показників</th><th rowspan="2">Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень</th><th colspan="2">Навчальне навантаження з дисципліни</th></tr>
<tr><th>Денна</th><th>Заочна</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Вибіркова</td><td rowspan="3">Галузь знань:
<u>01 Освіта/Педагогіка;</u>
<u>24 Сфера обслуговування;</u>
<u>02 Культура і мистецтво;</u>
<u>07 Управління та адміністрування</u>
(шифр, назва)</td><td colspan="2">Лекції:</td></tr>
<tr><td>20</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів: 4</td><td colspan="2">Семінарські (практичні) заняття:</td></tr>
<tr><td>Модулів:1</td><td rowspan="7">Спеціальності:
<u>014 Середня освіта (трудове навчання та технології; інформатика);</u>
<u>242 Туризм; 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа; 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність</u></td><td>28</td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин: 120</td><td colspan="2">Лабораторні заняття:</td></tr>
<tr><td>0</td><td>-</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 2-ий</td><td colspan="2">Консультації:</td></tr>
<tr><td>0</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Семестр: III, IV</td><td colspan="2">Самостійна робота:</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Тижневе навантаження (год.):
- аудиторне: 3
- самостійна робота: 5</td><td>72</td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="3">Освітній ступінь:
бакалавр</td><td colspan="2">Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:</td></tr>
<tr><td>48 х 72</td><td></td></tr>
<tr><td>Мова навчання: українська</td><td colspan="2">Форма підсумкового контролю: залік</td></tr>
</table>

Предмет вивчення навчальної дисципліни – загальні закономірності мовленнєвої поведінки, що діють у різних ситуаціях спілкування, сферах діяльності, та практичні можливості використання їх з метою створення ефективного висловлювання.

Міждисциплінарні зв'язки: мовознавство, літературознавство, філософія, психолінгвістика, психологія, фізіологія, методика виразного читання, основи режисури та акторської майстерності.

Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Риторика» є формування і розвиток у студентів мислительної, мовленнєвої комунікативної культури, вдосконалення і оптимізація ефективного мовленнєвого спілкування, навчання мистецтва створювати з урахуванням узусу і відповідної йому комунікативної спрямованості тексти різних жанрів насамперед в усній формі, а також практичне оволодіння навичками ораторського мистецтва, культурою вербального спілкування.

Основним завданням вивчення дисципліни «Риторика» є підготовка особистості студента до ефективного мовленнєвого спілкування.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	**знати:** сутність і сучасний статус риторики; своєрідність риторики як самостійної науки; основні закони організації та управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю; історичні витоки риторики, традиції Давньої Греції та Риму, давньоруського красномовства, українського ораторського мистецтва; специфіку, різновиди і жанри публічного мовлення; праці видатних ораторів; сучасний етикет публічного мовлення; методику та етапи підготовки промови; сучасні вимоги до промовця; вимоги до мовленнєвої культури оратора; найуживаніші моделі мовного етикету; критерії оцінювання усної промови тощо; **вміти:** оперувати отриманими знаннями з курсу та застосовувати отримані навички в подальшому навчанні та житті; розуміти взаємозв'язок риторики з будь-якими проявами і змінами, що відбувалися і відбуваються в суспільстві в певну епоху й уміти проаналізувати, який вплив мала і має риторика на ту чи іншу сферу людського життя; володіти технікою мовлення як необхідною передумовою словесної дії і правильно нею користуватися (управляти диханням у процесі мовлення, читання, володіти правильною і чіткою дикцією, силою, чистотою і висотою голосу, орфоепічними нормами вимови); вміти користуватися засобами логіко-емоційної виразності мовлення в тому числі й позамовних (поза, жест, міміка); володіти прийомами полемічної майстерності; вміти кваліфіковано готувати промови та виголошувати їх залежно від мети, завдання, місця, часу виступу з урахуванням складу аудиторії, її особливостей.	**Загальні компетентності:** знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. **Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:** здатність формувати в учнів предметні компетентності; здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання; здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення проблем у навчально-виховному процесі; здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з іноземної та державної мови), використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту; здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній та письмовій формах (іноземною мовою, державною мовою), володіти методикою розвитку мовлення у процесі говоріння й підготовки промов.

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 4 кредити ЄКТС (120 годин).

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна форма навчання)					
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота
1.	Вступ. Риторика як наука, навчальна дисципліна і мистецтво.	4	2	2			7						
2.	Основні етапи розвитку риторики.	8	4	4			7						
3.	Основні види і жанри красномовства.	6	2	4			7						
4.	Методика та етапи підготовки промови. Структура ораторського твору.	6	2	4			7						
5.	Логіка та емоції в промові.	2	2				7						
6.	Культура мовлення і мовленнєвого спілкування оратора.	8	4	4			7						
7.	Елементи художності та літературні прийоми в мові оратора.	6	2	4			7						
8.	Зовнішня культура оратора.	2	2				7						
9.	Захист навчальних промов та їх аналіз.	6		6			8						
	Проміжний (модульний) контроль						8						
	Разом:	120	20	28			72						

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	4.1. Назви модулів, тем та їх зміст	Кількість годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1.1.	**Тема 1. Вступ. Риторика як наука, навчальна дисципліна і мистецтво** Поняття про риторику. Основоположні розділи класичної риторики (інвенція, диспозиція, елокуція, елоквенція, меморія, акція). Зв'язок риторики з іншими науками (логіка, філософія, психологія, мовознавство, стилістика, акторське мистецтво, літературознавство, етика, естетика, психолінгвістика, фізіологія та ін.). Комплекс вимог до оратора.	11	2
1.2.	**Тема 2. Основні етапи розвитку риторики** Міфологія красномовства. Ораторське мистецтво у Стародавньому світі (Єгипет, Індія, Китай,	15	4

	Греція). Видатні ритори того часу (Горгій, Ісократ, Арістотель, Демосфен, Цицерон, Квінтіліан, Сократ, Есхіл, Філократ, Лісій та ін.). Риторика епохи Середньовіччя (Іоанн Златоуст, Фома Аквінський, Іоанн Макдакуні, Іоанн Ікалтоелі, протопоп Авакум, Ф.Прокопович). З історії української риторики (Іларіон, Кирило Туровський та ін.). Риторика Києво-Могилянської академії. Народний золотослів. Риторика Нового часу (Жан Поль Марат, Робесп'єр, Дантон, Сен-Жюст, Мірабо, Р.Блюм, Г.Блюхер та ін.). Риторика XIX ст. (А.Бебель, В.Лібкнехт, В.Вольф, К.Маркс, Ф.Енгельс, П.Алексєєв, С.Халтурін, І.Бабушкін, В.Ленін). Неориторика (Р.Варт, Х.Перельман, К.Варга). Дейл Карнегі як пропагандист нового бачення особливостей сучасного ораторського мистецтва.		
1.3.	**Тема 3. Основні види і жанри красномовства** Судове (юридичне) красномовство. Дебати. Судова промова. Прокурорська промова. Адвокатська промова. Репліка. Академічне красномовство. Наукова доповідь. Наукове повідомлення. Наукова лекція. Науково-популярна (публічна) лекція. Реферат. Виступ. Бесіда. Політичне красномовство. Політична промова. Доповідь. Виступ. Інформація. Огляд. Бесіда. Церковне красномовство (гомілетика). Катехізація. Проповідь (проповідь-розповідь, проповідь-слово, проповідь-повчання, бесіда-тлумачення). Суспільно-побутове красномовство. Епідейктичне (урочисте) красномовство. Ювілейна промова. Привітальне слово. Застільне слово (тост). Надгробне (поминальне) слово. Діалогічне красномовство. Еристика. Дискусія. Полеміка. Диспут. Дебати.	13	2
1.4.	**Тема 4. Методика та етапи підготовки промови. Структура ораторського твору** Вибір теми. Чинники успіху теми (основні інтереси аудиторії, групові інтереси аудиторії, актуальні інтереси аудиторії, конкретні інтереси аудиторії, новизна теми, конфлікт). Складання плану (простий, складний, цитатний). Збирання матеріалу (власний і чужий досвід). Робота над вступом (афоризм, епіграф), основною частиною. Міркування. Висновки, їх типи. Риторичний елегантний фінал. Підсумковий доцільний фінал. Композиція промови. Основні типи композиційної побудови тексту: лінійна, спіральна, кільцева. Способи інтеграції тексту. Когезія. Ретроспекція. Проспекція. Запис промови. Розмітка тексту знаками партитури (рядкові, надрядкові, підрядкові). Тренування.	13	2
1.5.	**Тема 5. Логіка та емоції в промові** Аксіологічні начала промови. Логіка як метод переконання аудиторії. Закони логіки (тотожності, протиріччя, виключеного третього, достатньої підстави). Основні види логічних помилок (підміна тези, недоведена основа доказу, визначення невідомого через інше невідоме, подання визначення через заперечення, коло в доказі, неврахування полісемії слова та ін.). Емоційні моменти промови. Мистецтво сполучати логічне та емоційне.	9	2
1.6.	**Тема 6. Культура мовлення і мовленнєвого спілкування оратора** Поняття про культуру мовлення. Особливості культури мовлення.	15	4

	Літературна мова. Стилі мовлення. Основні якості мовлення. Змістовність мовлення. Морально-оцінний критерій. Логічність мовлення. Мовна правильність. Поняття мовної помилки. Найпоширеніші мовні помилки. Ясність мовлення. Виразність мовлення. Етичні та комунікативні аспекти мовлення. Мовленнєве спілкування. Основні закони мовленнєвого спілкування. Комунікативна компетентність. Мовна особистість. Мовний етикет. Норми етикету. Головні умови успіху мовленнєвого спілкування. Комунікативні девіації. Гендерні аспекти спілкування.		
1.7.	**ТЕМА 7. Елементи художності та літературні прийоми в мові оратора** Поняття про художній образ. Звуковий рівень тексту. Алітерація. Асонанс. Лексичний рівень тексту. Просторіччя. Канцеляризми. Діалектизми. Жаргонізми. Вульгаризми. Неологізми. Архаїзми. Варваризми. Солецизми. Тропи. Порівняння. Епітет. Метафора. Уособлення. Персоніфікація. Алегорія. Символ. Метонімія. Синекдоха. Гіпербола. Літота. Перифраз. Евфемізм. Амфіболія. Синтаксичний рівень тексту. Полісиндетон. Асиндетон. Зевгма. Синтаксичний паралелізм. Хіазм. Симплока. Стилістичний рівень тексту. Риторичні вигуки. Риторичні звертання. Антитеза. Іронія. Каламбур. Парадокс. Інверсія. Еліпсис та ін. Стиль ораторського твору.	13	2
1.8.	**ТЕМА 8. Зовнішня культура оратора** Вигляд оратора. Імідж оратора. Шарм оратора. Вихід до слухачів. Погляд оратора. Жестикуляція. Механічні, ілюстративні та емоційні жести. Голос. Техніка дихання і техніка мовлення. Артикуляція. Дикція. Темп. Тембр. Паузи (дихальні, логічні, психологічні). Інтонація. Акустика. Місце промови.	9	2
1.9.	**ТЕМА 9. Захист навчальних промов та їх аналіз** **Проміжний (модульний) контроль**	14	

4.2. Плани практичних занять.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1-3

ТЕМА. ІСТОРІЯ РИТОРИКИ

1. Загальне поняття про риторику, її розділи, зв’язок з іншими науками.
2. Міфологія красномовства.
3. Ораторське мистецтво у Стародавньому світі.
4. Риторика епохи Середньовіччя.
5. Риторика Нового часу.
6. Риторика XIX ст.
7. Неориторика.
8. З історії української риторики. Народний золотослів.

Література

Основна

1. Абрамович С.Д. та ін. Риторика загальна та судова: Навч. посіб. – К., 2002. – С. 6-12, 40-178.
2. Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К., 2006. – С. 7-15, 40-154.
3. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика. – К., 2003. – С. 6-20, 21-89.
4. Сагач Г.М. Золотослів. – К., 1993. – С. 8-45, 45-60.
5. Чибісова Н.Г., Тарасова О.І. Риторика. – К., 2003. – С. 6-10, 17-23.
6. Колотілова Н.А. Риторика // http://pidruchniki.ws/15840720/ritorika/ritorika_-_kolotilova_na
7. Мацько Л. І. Риторика // http://pidruchniki.ws/00000000/ritorika/ritorika_-_matsko_l_i
8. Олійник О.Б. Риторика // http://pidruchniki.ws/15840720/ritorika/ritorika_-_oliynik_ob

Допоміжна

1. Богатырев А.А. Герменевтика и риторика в их взаимоотношении и взаимодействии //Русский язык и литература в учебных заведениях. – 2004. - №4. – С. 39-46.
2. Кравець Л. Риторика після Еллади //Урок української. – 2001. - №4. – С. 45-48.
3. Куньч З. Риторичний словник. – К., 1997 (відповідні статті).
4. Мацько Л. Риторика: предмет, основні поняття, розділи //Дивослово. – 2001. - №12. – С. 28-31.
5. Мацько Л., Мацько О. Вітчизняна риторика //Дивослово. – 2002. - №5. – С. 22-27; №12. – С. 20-25.
6. Мацько Л., Мацько О. Інвенція як розділ риторики //Дивослово. – 2003. - №6. – С. 63-68.
7. Мацько Л., Мацько О. Риторика Стародавньої Греції і Стародавнього Риму //Дивослово. – 2002. - №1. – вкладка.
8. Сербенська О. Риторика як наука про успішну мовну комунікацію: Лекція //Записки «Перекладацької майстерності 2000-2001». Том 3 /Львівський національний університет ім. І.Франка. – Львів, 2002. – С. 122-126, 126-135.
9. Чепіга І.П. Ораторське мистецтво на Україні в XVI – XVII ст. //Українська мова і література в школі. – 1989. - №10. – С. 64-69.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення риторики. Схарактеризуйте її предмет, мету і завдання.
2. Витлумачте основні поняття риторики.
3. Яке місце посідає риторика в житті суспільства?
4. Назвіть основні розділи риторики. Дайте їм характеристику.
5. З якими науками пов’язана риторика? У чому це виявляється?
6. Як співвідносяться між собою ораторська майстерність і професійна підготовка фахівців?
7. Які вимоги висуваються до сучасного оратора?
8. Яких міфічних героїв, пов’язаних із красномовством, ви знаєте?
9. Які оратори Стародавнього світу вам відомі? Чим вони прославилися?
10. Чим характеризується риторика епохи Середньовіччя, нового часу?
11. Назвіть особливості риторики XIX ст.
12. Що таке неориторика? Назвіть її представників.
13. Яких видатних ораторів України ви знаєте? Який внесок вони зробили у розвиток риторики?

Завдання для самостійної роботи

1. Напишіть текст рекламного оголошення про курси, на яких навчають риторики (вкажіть, що саме тут вивчатиметься та яку користь це може принести в житті).

2. Складіть рекламу ВНЗ, у якому ви навчаєтесь (не більше 50 слів).

3. Перевірте себе за тестом "НАСКІЛЬКИ ВИ КОНТАКТНІ?". Прочитайте запитання, відповідаючи на них "так" або "ні".

1. Переїжджаючи на нове місце, я швидко знаходжу нових друзів: так – 1, ні – 0.
2. Я люблю побалакати, а тому використовую для цього будь-яку можливість: так – 1, ні – 0.
3. Мені буває важко говорити перед великою аудиторією: так – 0, ні – 1.
4. Я ніяковію, якщо помічаю, що за мною спостерігають: так – 0, ні – 1.
5. У мене більше друзів протилежної статі: так – 1, ні – 0.

Результати

П'ять балів — ви контактні, легко вступаєте у спілкування з новими людьми, рішучі у спілкуванні.

Чотири бали — ваша контактність обмежена, ви віддаєте перевагу звичному колу спілкування. Корисно іноді виходити за його межі.

Три бали та менше — вам не дуже подобається працювати в контакті з людьми, це у вас не завжди виходить: ви реагуєте на будь-яку загрозу (навіть уявну), відчуваєте невпевненість у собі. Вам слід демонструвати доброзичливість щодо оточення, більше посміхатися — і ваші здібності до спілкування підвищаться, ви одразу відчуєте це за реакцією оточуючих.

4. Підготуйте своє портфоліо.

Портфоліо (від англ. portfolio – портфель, папка для важливих справ чи документів) – це набір документів, зразків робіт, фотографій, котрі дають уявлення про можливості, послуги спеціаліста. Це найважливіший складник успішного пошуку роботи.

Портфоліо повинне максимально розкривати ваш досвід в обраному напрямі, оскільки для роботодавця досвід роботи є одним із головних показників.

Велику роль можуть зіграти й відзиви про вашу роботу.

Гарним тоном вважається, якщо кандидат на посаду додає у портфоліо своє резюме.

Варто пам'ятати, що не слід багато говорити про себе й розхвалювати власні праці, оскільки це буде ознакою вашого непрофесіоналізму. Ви повинні знати собі ціну, а також чітко уявляти розцінки й бажаний прибуток при виконанні вами обраного типу робіт.

5. Підготуйте повідомлення (4-5 хв.) на одну з тем:

Риторика Давньої Греції.
Горгій як видатний ритор античної Греції.
Ораторство Демосфена.
Сократ як ритор.
Платон про риторику.
Риторика Арістотеля.
Риторика Цицерона.
Оратор Гай Юлій Цезар.
Мовотворчість Івана Вишенського.
Мовна спадщина Григорія Сковороди.
Риторика в Києво-Могилянській академії.
Ораторство Феофана Прокоповича.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4-5

ТЕМА. ОСНОВНІ ВИДИ І ЖАНРИ КРАСНОМОВСТВА

1. Судове (юридичне) красномовство.
2. Академічне красномовство.
3. Політичне красномовство.
4. Церковне красномовство.
5. Суспільно-побутове красномовство.

6. Діалогічне красномовство.

Література

Основна

1. Абрамович С.Д. та ін. Риторика загальна та судова: Навч. посіб. – К., 2002. – С. 15-36.
2. Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К., 2006. – С. 15-39.
3. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика. – К., 2003. – С. 190-233.
4. Чибісова Н.Г., Тарасова О.І. Риторика. – К., 2003. – С. 57-62, 82-97.
5. Мацько Л. І. Риторика // http://pidruchniki.ws/00000000/ritorika/ritorika_-_matsko_l_i
6. Олійник О.Б. Риторика // http://pidruchniki.ws/15840720/ritorika/ritorika_-_oliynik_ob

Допоміжна

1. Куньч З. Риторичний словник. – К., 1997 (відповідні статті).
2. Сагач Г.М. Словник термінів красномовства //Сагач Г.М. Золотослів. – К., 1993 (відповідні статті).

Питання для самоконтролю

1. Які класифікації красномовства вам відомі? Яка з них, на вашу думку, є найбільш вдалою?
2. Які жанри судового (юридичного) красномовства ви знаєте? Які їх особливості?
3. Назвіть характерні ознаки академічного красномовства.
4. Які форми діалогу зі слухачами у вузі вам відомі? Назвіть їх ознаки.
5. Чим характеризується політичне красномовство? На якому ґрунті воно сформувалося?
6. Назвіть жанри політичного красномовства та їх мовні ознаки.
7. Що таке гомілетика? Які її особливості?
8. Що визначає тему церковної проповіді? Назвіть різновиди проповіді, дайте характеристику їх структури.
9. Назвіть і схарактеризуйте основні жанри суспільно-побутового красномовства та рису, що їх об’єднує. Наведіть приклади.

Завдання для самостійної роботи

1. Доберіть 1-2 зразки різних видів промов, охарактеризуйте їх особливості.

2. Підготуйтеся до проведення конкурсу на проголошення ювілейних слів (тостів) для ситуацій: а) день народження вашого приятеля; б) ювілей вашого керівника; похвальних слів навчальному закладові, в якому ви навчаєтесь.

3. Напишіть коротку промову на одну із запропонованих тем:

«Слово – зброя. Як усію зброю, його треба чистити й доглядати» (М.Рильський);

«Чудова думка втрачає всю свою цінність, якщо вона погано висловлена» (Вольтер);

«Скажи будь-що, щоб я тебе побачив» (Сократ);

При цьому використовуйте такі приказки та прислів'я:

Що маєш казати – наперед обміркуй.

Краще мовчати, ніж брехати.

Мудрий не все каже, що знає, а дурний не все знає, що каже.

Слово – не горобець, вилетить – не піймаєш.

Підготуйтеся до її виголошення.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6-7

ТЕМА. МЕТОДИКА ТА ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ПРОМОВИ. СТРУКТУРА ОРАТОРСЬКОГО ТВОРУ

1. Вибір теми. Чинники успіху теми.
2. Складання плану. Збирання матеріалу.
3. Робота над вступом, основною частиною. Міркування. Висновки, їх типи.
4. Композиція промови. Способи інтеграції тексту.
5. Закони логіки в риториці. Основні види логічних помилок.
6. Запис промови. Розмітка тексту знаками партитури. Тренування.

Література

Основна

1. Абрамович С.Д. та ін. Риторика загальна та судова: Навч. посіб. – К., 2002. – С. 182-214, 246-255.
2. Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К., 2006. – С. 155-171, 161-164.
3. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика. – К., 2003. – С. 118-130, 130-133, 178-179.
4. Чибісова Н.Г., Тарасова О.І. Риторика. – К., 2003. – С. 64-72.
5. Мацько Л. І. Риторика // http://pidruchniki.ws/00000000/ritorika/ritorika_-_matsko_l_i

Допоміжна

1. Куньч З. Риторичний словник. – К., 1997 (відповідні статті).
2. Сагач Г.М. Словник термінів красномовства //Сагач Г.М. Золотослів. – К., 1993 (відповідні статті).

Питання для самоконтролю

1. Наведіть алгоритм підготовки промови.
2. Які чинники успіху теми ви знаєте? Охарактеризуйте їх.
3. Що таке бібліографічний опис?
4. Згадайте, яку структуру має виступ? Яким повинен бути вступ?
5. Які різновиди висновків ви знаєте? Чим вони розрізняються?
6. Чим характеризуються лінійна, спіральна та кільцева композиції промови?
7. Які способи інтеграції тексту ви знаєте?
8. Назвіть та схарактеризуйте закони логіки. Наведіть приклади.
9. Які види логічних помилок наводять С.Д.Абрамович, В.М.Вандишев і Л.І.Мацько, О.М.Мацько у своїх підручниках? Чим розрізняються їх класифікації?
10. Чи варто робити розмітку тексту знаками партитури? Які групи цих знаків ви знаєте? Назвіть їх.
11. Яка роль тренування перед виступом?

Завдання для самостійної роботи

1. Доберіть текст (200-250 слів), складіть простий, складний і цитатний плани до нього.

2. Підготуйте промову на тему «Сучасний шлюб та його перспективи» за поданими тезами:

- любов як основа шлюбу;
- церковний та світський погляд на шлюб;
- проблема розлучення: причини та моральні аспекти;
- зміна ставлення до вільного кохання в сучасному суспільстві;
- нетрадиційні форми шлюбних відносин і ставлення до них суспільства.

3. Розставте логічні наголоси в першому та другому реченнях. Як зміна порядку слів впливає на логічний наголос?

1. Михайло знайде вихід з будь-якого положення. 2. З будь-якого положення знайде вихід Михайло.

4. Відтворіть пропущену ланку в доказах. Визначте, які з доказів побудовані на індукції, а які – на дедукції.

Усі вчителі навчають учнів. Віра Петрівна навчає учнів.

Коля знає п'ять мов. Коля – поліглот.

Ми любимо говорити про природу. Ми любимо говорити про тварин.

У цій родині всі вміють дотепно жартувати. Мар'яна вміє дотепно жартувати.

5. Визначте логічні помилки в наступних реченнях і класифікуйте їх:

1) «Спартак» – це погана команда, тому що мій тато ніколи не вболіває за неї, а тільки – за «Динамо».

2) Після лекції у нас був гарний настрій. Отже, якщо у вас поганий настрій – ходіть на лекції.

3) Діти не можуть мати своєї думки, бо вони ще малі.

4) Він ніколи не мовчить, коли його питають. Отже, він – відмінник.

5) Ми можемо не читати цей твір, бо він стоїть останнім у списку літератури.

6. Напишіть автохарактеристику, вдавшись до прийомів опису та міркування. Який прийом доцільніше використати для опису зовнішності, а який – для характеристики рис характеру?

7. Прочитайте наведений текст. Знайдіть основну частину. Чи є тут вступ, кульмінація, закінчення? Якщо є, то вкажіть, де.

Один чоловік мав двох синів. Прийшовши до першого, він сказав: «Піди-но, дитино, сьогодні, працюй у винограднику!» А той відповів і сказав: «Готовий, панотче», - і не пішов. І, прийшовши до другого, так само сказав. А той відповів і сказав: «Я не хочу». А потім покаявся і пішов. Котрий же з двох учинив волю батькову? (Біблія)

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8-9

ТЕМА. КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ І МОВЛЕННЄВОГО СПІЛКУВАННЯ ОРАТОРА

1. Культура мовлення та його особливості.
2. Основні якості мовлення.
3. Мовленнєве спілкування. Закони мовленнєвого спілкування.
4. Головні умови успіху мовленнєвого спілкування. Комунікативні девіаціїї.
5. Гендерні аспекти спілкування.

Література

Основна

1. Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К., 2006. – С. 174-182.
2. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика. – К., 2003. – С. 102-109.
3. Сагач Г.М. Золотослів. – К., 1993. – С. 99-102.
4. Чибісова Н.Г., Тарасова О.І. Риторика. – К., 2003. – С. 26-49.
5. Мацько Л. І. Риторика // http://pidruchniki.ws/00000000/ritorika/ritorika_-_matsko_l_i
6. Олійник О.Б. Риторика // http://pidruchniki.ws/15840720/ritorika/ritorika_-_oliynik_ob

Допоміжна

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К., 2004. – С. 112-

115, 186-191, 191-251.
2. Культура української мови: Довідник /За ред. В.М.Русанівського. – К., 1990. – С. 7-32.
3. Куньч З. Риторичний словник. – К., 1997. – С. 135, 140, 152-154, 169, 323.
4. Українська мова: Енциклопедія. – К., 2004 (відповідні статті).

Питання для самоконтролю

1. Що таке культура мовлення? Назвіть її особливості.
2. Дайте визначення літературної мови.
3. Які стилі мовлення вам відомі?
4. Що таке змістовність, логічність, ясність і виразність мовлення?
5. Яких мовних помилок слід уникати ораторові?
6. Що входить у зміст поняття «комунікативна компетентність»?
7. Якими ознаками характеризується мовна особистість?
8. Дайте визначення мовного етикету.
9. Які принципи ділового етикету вам відомі?
10. Що таке мовленнєве спілкування?
11. Які закони мовленнєвого спілкування вам відомі? Розкрийте їх сутність.
12. Від чого залежить успіх мовленнєвого спілкування?
13. Що таке комунікативні невдачі (девіації)?
14. Чим розрізняються стилі чоловічого і жіночого спілкування?

Завдання для самостійної роботи

1. Проставте наголос. Звірте розставлені вами наголоси зі словниковою нормою.

Батьківський, статуя, циган, цемент, Расін, кулінарія, табу, християнин, мізерний, пеня, відгомін, Тацит, догмат, феномен, дочка, завдання, бажаний, дихання, український, запроданець, поняття, випадок, Макбет, гастрономія, жалюзі, магазин, параліч.

2. Виправте помилки у виразах:

Вказала про це; відмічав про те, що; роз'яснити про роль; молодь ходять по вулиці; велику увагу приділили на тісний зв'язок; підкреслювалось про те, що.

3. Виправте граматико-стилістичні помилки в поданих реченнях:

Добра людина – це котра думає насамперед про інших. Київ – це буде столиця України. Юність – це коли вам двадцять. Вулиця Франка – це де тролейбусна зупинка.

4. Виділіть з поданого лексичного матеріалу слова, які вживаються у сфері академічного красномовства. До яких груп лексики належать слова, що залишилися?

Чкурнути, дотримуватися, диференціація, файний, говорити, ідіот, ідіома, пошана, хронологія, шампусік, глаголити, вода, шурупити, довбанути, фонема, природа, вуйко.

5. Пригадайте виступ (лекцію, урок, виступ по телебаченню, радіо тощо), в якому ви спостерігали порушення літературної норми. Що це було за порушення? Якою була реакція аудиторії?

6. Складіть список відомих вам етикетних формул, що варто вживати на початку та наприкінці промови (академічної, політичної тощо) за такою схемою:

Вид красномовства	Початок промови	Закінчення промови
Академічне		
Політичне		
Юридичне		
Церковне		
Суспільно-побутове		

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №10-11

ТЕМА. ЕЛЕМЕНТИ ХУДОЖНОСТІ ТА ЛІТЕРАТУРНІ ПРИЙОМИ В МОВІ ОРАТОРА

1. Поняття про художній образ.
2. Звуковий рівень тексту.
3. Лексичний рівень тексту.
4. Синтаксичний рівень тексту.
5. Стилістичний рівень тексту.
6. Стиль ораторського твору.

Література

Основна

1. Абрамович С.Д. та ін. Риторика загальна та судова: Навч. посіб. – К., 2002. – С. 214-246.
2. Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К., 2006. – С. 182-188.
3. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика. – К., 2003. – С. 133-166.
4. Чибісова Н.Г., Тарасова О.І. Риторика. – К., 2003. – С. 32-33.
5. Мацько Л. І. Риторика // http://pidruchniki.ws/00000000/ritorika/ritorika_-_matsko_l_i

Допоміжна

1. Куньч З. Риторичний словник. – К., 1997 (відповідні статті).
2. Літературознавчий словник-довідник /Р.Т.Гром'як, Ю.І.Ковалів та ін. – К., 1997 (відповідні статті).
3. Українська мова: Енциклопедія. – К., 2004 (відповідні статті).

Питання для самоконтролю

1. Як ви розумієте поняття «художній образ»?
2. Що таке алітерація, асонанс?
3. Яким повинен бути текст виступу на лексичному рівні?
4. Що таке просторіччя, канцеляризми, діалектизми, жаргонізми, вульгаризми, неологізми, архаїзми, варваризми, солецизми? Наведіть приклади.
5. Витлумачте поняття «троп». Які тропи ви знаєте? Наведіть приклади.
6. За допомогою яких синтаксичних фігур можна досягти успіху виступу?
7. Чим повинен характеризуватися текст виступу на стилістичному рівні?
8. Які стилістичні прийоми ви знаєте? Наведіть приклади.
9. Яким має бути стиль ораторського твору?

Завдання для самостійної роботи

1. Зробіть текст яскравим, художнім, емоційним, уживши порівняння, епітети та метафори.

Знову літо. Спека. Полудень. Поблизу озеро. Воно знаходиться в тіні дерев. Хочеться викупатися у воді.

2. Прочитайте речення. Спробуйте дати художній опис цих явищ за допомогою літоти, гіперболи та порівняння.

Ліліпут – людина, маленька на зріст. Велетень – людина надзвичайно високого росту.

3. Переробіть послідовно на риторичний вигук, риторичне звертання, риторичне запитання таку фразу:

Український фольклор є скарбницею нашої духовності.

4. Поясніть, у чому полягають стильові недоречності такого «документа»:

Високоповажна подруго! Цим листом доводжу до твого відома, що налаштувалася вже була їхати до тебе, а тут – телеп кота в борщ! – оказія: профком дає путівку, яка горить.

Отож, начувайся, будь здорова й не кашляй. Бажаю тобі ясного неба, щастя і здоров'я, кавказького довголіття, радості буття і грошей шапку. Твоя вірна колежанка Оксана.

Спробуйте довести цей текст до певної стилістичної однорідності.

5. Напишіть коротку промову на одну із запропонованих тем:

«О слів жорстока і солодка влада!» (Б.Олійник);

«Мрію я словами відмикати людське серце…» (Л.Забашта).

При цьому використовуйте такі приказки та прислів'я:

Шабля ранить тіло, а слово – душу.

Слово старше, ніж гроші.

І від солодких слів буває гірко.

Не кидай словом, як пес хвостом.

Підготуйтеся до її виголошення.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №12-14

ТЕМА. ЗАХИСТ НАВЧАЛЬНИХ ПРОМОВ ТА ЇХ АНАЛІЗ

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте до виголошення промову на одну із запропонованих тем (10-12 хв.):

І. Риторика

1. Основні закони риторики.
2. Ознаки педагогічної майстерності оратора.
3. Образ оратора.
4. Образ аудиторії.
5. Основні етапи підготовки і виголошення промов.
6. Аргументація. Види аргументів.
7. Логічні помилки і шляхи їх уникнення.
8. Мовні засоби аргументів та образності в промові.
9. Історія і досвід давньогрецької риторики.
10. Досвід церковно-християнської риторики.
11. Види судових промов та їх мовні ознаки.
12. Види епідейктичних промов та їх мовні ознаки.
13. Види дорадчих промов та їх мовні ознаки.
14. Особливості політичного красномовства.
15. Особливості рекламних промов та оголошень.
16. Риторика діалогічного мовлення. Еристика.
17. Мовні засоби дискусії.
18. Мовні засоби полеміки.
19. Риторика в навчальному процесі.
20. Риторика у вихованні особистості.
21. Мій риторичний ідеал.
22. Культура мовлення як ознака риторичної освіти мовця.
23. Політичне красномовство українських парламентаріїв.
24. Риторика в повсякденному житті (аналіз і критика досвіду).
25. Риторика в сучасних засобах масової інформації.
26. Сучасні українські промовці й оратори (на вибір).
27. Народний золотослів.
28. Риторика і державне життя.
29. Оратор і аудиторія: контакт, вплив, взаємодія.
30. Ораторське мистецтво в житті сучасної людини.
31. Лідер у бізнесі: який він?
32. Комунікативна культура оратора.
33. Класична риторика та неориторика.

34. Етика і етикет публічного мовлення.
35. Культура мовлення у професійній діяльності політика (політолога, соціолога, юриста, менеджера, економіста тощо) – на вибір.
36. Зовнішній образ оратора-професіонала.
37. Телевізійний імідж оратора.
38. Етика та етикет полеміста.
39. Релігія в житті людини.

II. Історія і біографії

1. Князь Володимир і хрещення Русі.
2. Павло Скоропадський – національний лідер.
3. Іван Франко про права людини.
4. Історія династії Романових.
5. Джордж Вашингтон як ідеал політика для Америки.
6. Богдан Хмельницький: хто він?
7. Війни і будні козаків-запорожців.
8. Перші колгоспи в Україні.
9. Невмирущий більшовизм: садизм і мазохізм практиків ідеї.
10. Шпигунство: історія і сучасність.

III. Виховання й освіта

1. Основні принципи організації безкоштовної освіти.
2. Джон Локк як мислитель і педагог.
3. Освіта в епоху Інтернету.
4. Студент і суспільно-політична діяльність.
5. Чи корисний для нас досвід Заходу в галузі освіти?
6. Найвидатніший з моїх учителів.
7. Особливості громадського життя в нашому університеті.
8. Найкорисніша для мене навчальна дисципліна.
9. Навіщо потрібні вузівські дипломи?

IV. Злочин і закон

1. Чи доцільний суд присяжних?
2. Небезпека наркотиків для суспільства.
3. Основні причини злочинності.
4. Ефективна боротьба з організованою злочинністю.
5. Вплив детективних (або кримінальних) фільмів на дітей.
6. Що таке клептоманія?
7. Контрабанда і сучасний бізнес.
8. Закон і моральні норми в сучасному суспільстві.

V. Промисловість і торгівля

1. Як підвищити доходи від комерційної реклами?
2. Чи вигідна для радіо і телебачення комерційна реклама?
3. Гарна і погана реклама на телебаченні.
4. Торгівля й Інтернет.
5. Бізнес у комп’ютеризованому світі.
6. Причини економічних негараздів в Україні.
7. Перспективи зростання промислового потенціалу України.

VI. Культура

1. Новий спектакль у моєму місті.
2. Фольклор і естрада.
3. Мій улюблений артист (-ка).
4. Найактуальніша тема для сучасного мистецтва.

5. Мій улюблений поет.
6. Що таке поп-арт?
7. Моє ставлення до сучасного кіно.

VII. Уряд і політика

1. Як необхідно реформувати діяльність Верховної Ради?
2. Що краще: дво- чи багатопартійна система?
3. Чи потрібні реформи в міському господарстві?
4. Світові банки в долі України.
5. Цікава політична постать сучасності.
6. Несподівана поразка відомого політика.

VIII. Турботи людей

1. Ваш вибір: родина чи кар’єра?
2. Як організувати сімейний бюджет?
3. Як відчувати себе щасливим?
4. Як стати стрункою і гарною?
5. Чи мають значення сни?
6. Як уникнути стресу?
7. Гідне похвали милосердя.

IX. Комп'ютери та Інтернет

1. Комп'ютер у повсякденному житті: мінуси і плюси.
2. Інтернет – кошик зі сміттям: за чи проти?
3. Чи потрібна людям комп'ютерна техніка?
4. Прогрес і комп'ютеризація суспільства: добре чи погано?
5. Інтернет для людей: користь чи шкода?
6. Комп'ютер: «месія» чи «знак Армагеддона»?
7. Сучасний комп'ютерний жаргон.
8. Гендерні аспекти комп'ютерного жаргону.

Вимоги до оформлення: текст повинен бути набраний на комп'ютері, обсяг – 10-12 сторінок, шрифт Times New Roman 14, параметри сторінки: зверху, знизу – 2,5, зліва – 3, справа – 1,5.

Промова має містити вступ, основну частину, висновки, список використаної літератури.

Промова виголошується публічно українською мовою. Аналіз здійснюється викладачем і аудиторією.

<u>ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША</u>

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра загального мовознавства та слов'янських мов

НАЗВА ПРОМОВИ

Навчальна промова з риторики
студента(-ки) 2 курсу факультету
_____
денної форми навчання
Прізвище, ім'я, по батькові

Викладач – кандидат педагогічних наук,
доцент Глущук С.В.

Ізмаїл – 2017

2. Підготуйтеся до рецензування промови вашого однокурсника. Під час обговорення використовуйте схему оцінки виступу.

СХЕМА ОЦІНКИ ВИСТУПУ
(КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ПРОМОВИ)

1. Тема і мета (чи цікаві? доречні? актуальні?).
2. Вступ (чи цікавий? чи використано прийом привернення уваги? чи не надто затягнутий?).
3. Головна частина (чи продуманий план? чи весь матеріал стосується теми? чи досить прикладів, ілюстрацій, статистичних даних? чи конкретний зміст? чи досягнута мета?).
4. Висновок (чи оригінальний? чи є узагальнення сказаного?).
5. Вимова (інтонаційно багата чи монотонна? чи вдалий темп мовлення? чи використано паузи? яка дикція, вимова? чи є мовленнєві помилки?).
6. Поведінка оратора (чи впевнений у собі? чи правильна поза? чи є контакт з аудиторією?).
7. Зовнішній вигляд оратора (чи сприяє зовнішність сприйняттю інформації? бездоганність, коректність одягу? манери? вираз обличчя? очей? типи жестів, їх природність? співвіднесеність між собою за змістом висловлювання, міміки, пози і жестів?).
8. Поради виступаючому (з урахуванням кожного з цих пунктів).

АНКЕТА ОЦІНКИ ВИСТУПУ

(ТАК – 1 бал, НІ – 0 балів, за особливе досягнення – максимум 5 балів; ПОЗИТИВНИЙ ВИСТУП – 15 балів і більше)

Ефективність виступу _____ балів
Інформаційна свіжість _____ балів
Логічність розвитку теми _____ балів
Драматизм викладу _____ балів
Переконливість і аргументованість основних положень _____ балів
Наочність та образність викладу _____ балів
Контакт з аудиторією _____ балів
Поведінка оратора за трибуною _____ балів
Багатство мови, відповідність стилю _____ балів
Дикція _____ балів
Темп промови _____ балів
Застосування прийомів, що активізують увагу слухачів _____ балів
Дотримання регламенту _____ балів
Оригінальність завершення виступу _____ балів
Зовнішня культура оратора _____ балів
Додаткові бали за непередбачене анкетою особливе досягнення _____ балів

4.3. Організація самостійної роботи студентів.

1) опрацювання (конспектування) наукової літератури;
2) виконання практичних завдань;
3) підготовка промови.

Рекомендовані інформаційні джерела.

Основні джерела

1. Абрамович С.Д. та ін. Риторика загальна та судова: Навч. посіб. – К., 2002.
2. Александров Д.Н. Риторика. — М., 2000.
3. Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К., 2006.
4. Далецкий Ч. Риторика: заговори, и я скажу, кто ты: Учебное пособие. – М., 2003.
5. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії. — К., 1997.
6. Колотілова Н.А. Риторика // http://pidruchniki.ws/15840720/ritorika/ritorika_-_kolotilova_na
7. Космеда Т.А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики. — Л., 2000.
8. Мацько Л. І. Риторика // http://pidruchniki.ws/00000000/ritorika/ritorika_-_matsko_l_i
9. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика. – К., 2003.
10. Олійник О.Б. Риторика // http://pidruchniki.ws/15840720/ritorika/ritorika_-_oliynik_ob
11. Сагач Г.М. Золотослів. – К., 1993.
12. Сагач Г.М. Золотослів: У 2 т. — К., 1998.
13. Чибісова Н.Г., Тарасова О.І. Риторика. – К., 2003.
14. Шейнов В. П. Риторика. — Минск, 2000.

Допоміжні джерела

1. Абрамович С. Риторика та гомілетика. — Чернівці, 1995.
2. Аверинцев С.С. Риторика и истоки европейской литературной традиции. — М., 1996.
3. Александров Д.Н. Риторика. — М., 2000.
4. Андреев В. И. Деловая риторика. — М., 1995.
5. Андреев В.И. Деловая риторика: Практический курс делового общения и ораторского мастерства. — М., 1995.
6. Апресян Г. З. Ораторское искусство. — М., 1978.
7. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К., 2004.
8. Безменова Н.А. Очерки по теории и истории риторики. — М., 1991.
9. Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации. — К., 1997.
10. Ваганова Д. Х. Риторика в интеллектуальных играх и тренингах. — М., 1999.
11. Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К., 2006.
12. Введенская Л.А., Павлова Л.Г. Культура и искусство речи: Современная риторика. — Ростов н/Д., 1995.
13. Виндельбанд В. Платон. — К., 1993.
14. Волков А. А. Основы русской риторики. — М., 1996.
15. Гурвич С. С., Погорілко В. Ф., Герман М. А. Основи риторики. — К., 1988.
16. Демосфен. Речи. — М., 1994.
17. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності. Стилістика та культура мови. — К., 1999.
18. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії. — К., 1997.
19. Иванова С. Ф. Путь к современной риторике. — М., 1990. — Ч. 1,2.
20. Качуровський І. Основи аналізу мовних форм (стилістика). Фігури і тропи. — К., 1995.
21. Клюев Е.В. Риторика. Инвенция. Диспозиция. Элокуция. — М., 1999.
22. Корж Н.Г., Луцька Ф. Й. Із скарбниці античної мудрості. — К., 1988.
23. Корнилова Е.Н. Риторика — искусство убеждать. — М., 1998.
24. Космеда Т.А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики. — Л., 2000.
25. Костомаров В.Г. Языковой вкус эпохи. — М., 1994.
26. Кохтев Н.Н. Ораторская речь: Стиль и композиция. — М., 1992.
27. Кравець Л. Риторика після Еллади //Урок української. – 2001. - №4.
28. Кравець Л.В. Риторика від джерел до сучасності // Укр. мова і л-ра. — 2000. — № 5.

29. Кравець Л.В. Риторика як класична основа системи освіти європейських народів // Рідні джерела. — 2000. — № 4.
30. Культура української мови: Довідник /За ред. В.М.Русанівського. – К., 1990.
31. Куньч З. Риторичний словник. – К., 1997.
32. Літературознавчий словник-довідник /Р.Т.Гром'як, Ю.І.Ковалів та ін. – К., 1997.
33. Мацько Л., Мацько О. Вітчизняна риторика //Дивослово. – 2002. - №5; №12.
34. Мацько Л., Мацько О. Риторика Стародавньої Греції і Стародавнього Риму //Дивослово. – 2002. - №1. – вкладка.
35. Мацько Л.І. Лінгвістична риторика // Наука і сучасність. — К., 1999.
36. Михальская А. К. Педагогическая риторика. — М., 1998.
37. Молдован В. В. Судова риторика. — К., 1996.
38. Мурашов А. А. Основы педагогической риторики. — М., 1996.
39. Неориторика: генезис, проблемы и перспективы. — М., 1987.
40. Ножин Е. А. Мастерство устного выступления. — М., 1989.
41. Одарченко П. Про культуру української мови. — К., 1997.
42. Орлов Е. Демосфен и Цицерон. Их связь и деятельность. — СПб., 1898.
43. Павлова К. Г. Спор, дискуссия, полемика. — М., 1991.
44. Рождественский Ю. В. Теория риторики. — М., 1997.
45. Рождественский Ю.В. Проблемы современной риторики //Риторика и стиль.— М., 1984.
46. Сагач Г.М. Живе слово полеміста. — К., 1991.
47. Сагач Г.М., Юнина Е. А. Риторика в интеллектуальных играх. — К., 1991.
48. Сагач Г.М., Юніна О.А. Загальна риторика: Сучасна інтерпретація. – К., 1992. – Ч. 1.
49. Сердюк О.П. Основи управління комунікативним процесом. - К., 1998.
50. Сперанский М. М. Правила высшего красноречия. — М, 1973.
51. Струганець Л. Теоретичні основи культури мови. — Т., 1997.
52. Томан Іржі. Мистецтво говорити. — К., 1986.
53. Хазагеров Т.Г., Ширина Л.С. Общая риторика: Курс лекций. — Ростов н/Д, 1999.
54. Цицерон М. Т. Речи: В 2 т. — М., 1993. — Т. 1—2.
55. Цицерон М. Т. Три трактата об ораторском искусстве.— М., 1994.
56. Чепіга І.П. Ораторське мистецтво на Україні в XVI – XVII ст. //Українська мова і література в школі. – 1989. - №10.
57. Чмут Т. К. Культура спілкування. — Хмельницький, 1999.
58. Шейнов В. П. Риторика. — Минск, 2000.

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю.

Перевірка конспектів лекцій, оцінювання усних і письмових відповідей на практичних заняттях, оцінка за самостійну роботу, МКР

5.2. Форми і методи підсумкового контролю.

Залік

5.3. Критерії оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студентів здійснюється за національною та шкалою ЄКТС (100-бальною).

Рівні навчальних досягнень	**бали**		**Критерії оцінювання навчальних досягнень**	
	2..5	**Шкала ECTS**	**Теоретична підготовка**	**Практична підготовка**
		1…100	**Студент**	

Рівні навчальних досягнень	бали		Критерії оцінювання навчальних досягнень	
	2..5	Шкала ECTS	Теоретична підготовка	Практична підготовка
		1…100	Студент	
Відмінний	**5**	**100…90**	вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань	може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань
Достатній	**4**	**89…65**	вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці	за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання
Задовільний	**3**	**64…50**	володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знайомий з основними поняттями навчального матеріалу	має елементарні, нестійкі навички виконання завдання
Незадовільний	**2**	**49…30**	має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускаються суттєві помилки	планує та виконує частину завдання за допомогою викладача
Неприйнятний	**2**	**29…1**	студент не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

VI. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні джерела

1. Абрамович С.Д. та ін. Риторика загальна та судова: Навч. посіб. – К., 2002.
2. Александров Д.Н. Риторика. — М., 2000.
3. Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К., 2006.
4. Далецкий Ч. Риторика: заговори, и я скажу, кто ты: Учебное пособие. – М., 2003.
5. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії. — К., 1997.
6. Колотілова Н.А. Риторика // http://pidruchniki.ws/15840720/ritorika/ritorika_-_kolotilova_na
7. Космеда Т.А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики. — Л., 2000.
8. Мацько Л. І. Риторика // http://pidruchniki.ws/00000000/ritorika/ritorika_-_matsko_l_i
9. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика. – К., 2003.
10. Олійник О.Б. Риторика // http://pidruchniki.ws/15840720/ritorika/ritorika_-_oliynik_ob
11. Сагач Г.М. Золотослів. – К., 1993.
12. Сагач Г.М. Золотослів: У 2 т. — К., 1998.
13. Чибісова Н.Г., Тарасова О.І. Риторика. – К., 2003.
14. Шейнов В. П. Риторика. — Минск, 2000.

Допоміжні джерела

1. Абрамович С. Риторика та гомілетика. — Чернівці, 1995.
2. Аверинцев С.С. Риторика и истоки европейской литературной традиции. — М., 1996.
3. Александров Д.Н. Риторика. — М., 2000.
4. Андреев В. И. Деловая риторика. — М., 1995.
5. Андреев В.И. Деловая риторика: Практический курс делового общения и ораторского мастерства. — М., 1995.
6. Апресян Г. З. Ораторское искусство. — М., 1978.
7. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К., 2004.
8. Безменова Н.А. Очерки по теории и истории риторики. — М., 1991.
9. Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации. — К., 1997.
10. Ваганова Д. Х. Риторика в интеллектуальных играх и тренингах. — М., 1999.
11. Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К., 2006.
12. Введенская Л.А., Павлова Л.Г. Культура и искусство речи: Современная риторика. — Ростов н/Д., 1995.
13. Виндельбанд В. Платон. — К., 1993.
14. Волков А. А. Основы русской риторики. — М., 1996.
15. Гурвич С. С., Погорілко В. Ф., Герман М. А. Основи риторики. — К., 1988.
16. Демосфен. Речи. — М., 1994.
17. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності. Стилістика та культура мови. — К., 1999.
18. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії. — К., 1997.
19. Иванова С. Ф. Путь к современной риторике. — М., 1990. — Ч. 1,2.
20. Качуровський І. Основи аналізу мовних форм (стилістика). Фігури і тропи. — К., 1995.
21. Клюев Е.В. Риторика. Инвенция. Диспозиция. Элокуция. — М., 1999.
22. Корж Н.Г., Луцька Ф. Й. Із скарбниці античної мудрості. — К., 1988.
23. Корнилова Е.Н. Риторика — искусство убеждать. — М., 1998.
24. Космеда Т.А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики. — Л., 2000.
25. Костомаров В.Г. Языковой вкус эпохи. — М., 1994.
26. Кохтев Н.Н. Ораторская речь: Стиль и композиция. — М., 1992.
27. Кравець Л. Риторика після Еллади //Урок української. – 2001. - №4.

28. Кравець Л.В. Риторика від джерел до сучасності // Укр. мова і л-ра. — 2000. — № 5.
29. Кравець Л.В. Риторика як класична основа системи освіти європейських народів // Рідні джерела. — 2000. — № 4.
30. Культура української мови: Довідник /За ред. В.М.Русанівського. – К., 1990.
31. Куньч З. Риторичний словник. – К., 1997.
32. Літературознавчий словник-довідник /Р.Т.Гром'як, Ю.І.Ковалів та ін. – К., 1997.
33. Мацько Л., Мацько О. Вітчизняна риторика //Дивослово. – 2002. - №5; №12.
34. Мацько Л., Мацько О. Риторика Стародавньої Греції і Стародавнього Риму //Дивослово. – 2002. - №1. – вкладка.
35. Мацько Л.І. Лінгвістична риторика // Наука і сучасність. — К., 1999.
36. Михальская А. К. Педагогическая риторика. — М., 1998.
37. Молдован В. В. Судова риторика. — К., 1996.
38. Мурашов А. А. Основы педагогической риторики. — М., 1996.
39. Неориторика: генезис, проблемы и перспективы. — М., 1987.
40. Ножин Е. А. Мастерство устного выступления. — М., 1989.
41. Одарченко П. Про культуру української мови. — К., 1997.
42. Орлов Е. Демосфен и Цицерон. Их связь и деятельность. — СПб., 1898.
43. Павлова К. Г. Спор, дискуссия, полемика. — М., 1991.
44. Рождественский Ю. В. Теория риторики. — М., 1997.
45. Рождественский Ю.В. Проблемы современной риторики //Риторика и стиль.— М., 1984.
46. Сагач Г.М. Живе слово полеміста. — К., 1991.
47. Сагач Г.М., Юнина Е. А. Риторика в интеллектуальных играх. — К., 1991.
48. Сагач Г.М., Юніна О.А. Загальна риторика: Сучасна інтерпретація. – К., 1992. – Ч. 1.
49. Сердюк О.П. Основи управління комунікативним процесом. - К., 1998.
50. Сперанский М. М. Правила высшего красноречия. — М, 1973.
51. Струганець Л. Теоретичні основи культури мови. — Т., 1997.
52. Томан Іржі. Мистецтво говорити. — К., 1986.
53. Хазагеров Т.Г., Ширина Л.С. Общая риторика: Курс лекций. — Ростов н/Д, 1999.
54. Цицерон М. Т. Речи: В 2 т. — М., 1993. — Т. 1—2.
55. Цицерон М. Т. Три трактата об ораторском искусстве.— М., 1994.
56. Чепіга І.П. Ораторське мистецтво на Україні в XVI – XVII ст. //Українська мова і література в школі. – 1989. - №10.
57. Чмут Т. К. Культура спілкування. — Хмельницький, 1999.
58. Шейнов В. П. Риторика. — Минск, 2000.

VII. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 2018 / 2019 н.р.[1]

5.3. Критерії оцінювання знань студентів.

Рівні навчальних досягнень	100-бальна шкала	Критерії оцінювання навчальних досягнень	
		Теоретична підготовка	Практична підготовка
		Студент	
Відмінний	**100…90**	вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань	може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань
Достатній	**89….70**	вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці	за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання
Задовільний	**69…51**	володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу	має елементарні, нестійкі навички виконання завдань
Незадовільний	**50…26**	має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допущено суттєві помилки	планує та виконує частину завдання за допомогою викладача
Неприйнятний	**25…1**	студент не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

Доповнення та зміни, внесені до робочої програми у 2018-2019 н.р., розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загального мовознавства, слов'янських мов та світової літератури (протокол №1 від 30.08 2018 року).

Завідувач кафедри проф. Шевчук Т.С.

[1] Доповнення та зміни до робочої програми додаються на окремому аркуші, затверджуються на засіданні кафедри на початку навчального року